

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Біди Роксолани Юріївни «Клініко-лабораторне обґрунтування удосконалення методу діагностики та лікування гострих гнійних одонтогенних запальних процесів щелепно-лищевої ділянки», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 – стоматологія

Актуальність теми.

Гнійно-запальні процеси щелепно-лищевої ділянки залишаються найбільш розповсюдженою патологією в щелепно-лищевій хірургії. Серед госпіталізованих, контингент хворих із флегмонами складає, за даними різних клінік, від 40% до 82%, серед них, це більшість працездатного населення.

Складне топографо-анатомічне розташування, синтопічна близькість важливих утворів обличчя та шиї, висока мікробна забрудненість порожнини рота, обумовлюють складність і деякі особливості протікання гнійних процесів цієї локалізації, а також є причиною таких важких ускладнень як медіастиніт, менінгіт, тромбоз печеристого синуса, сепсис, які можуть призвести до летальних випадків. Запальні процеси переважно супроводжуються явищами інтоксикації і порушення гомеостазу.

На сьогодні, розроблені і впроваджені в практику стандарти лікування таких хворих, продовжуються вдосконалення хірургічних методів із застосуванням нових високоефективних технологій, антибактеріальної, протизапальної, дезінтоксикаційної терапії та корекції системи гомеостазу. Особливої уваги надають застосуванню нових лікарських препаратів патогенетичного спрямування. З'явилась велика кількість теоретичних доказів доцільності і перспективності застосування збагаченої тромбоцитами плазми крові в хірургічній стоматології.

Незважаючи на значні успіхи експериментальної та клінічної хірургії, питання адекватної діагностики та персоніфікованого підходу до вибору протоколу лікування на всіх етапах розвитку гнійного запального процесу залишається актуальним і надалі. Складний етіопатогенез та не завжди

прогнозована фазність перебігу раневого процесу потребує поглиблення дослідження і доопрацювання методів комплексної терапії його основних ланок.

Тому проведення доповнень до протоколів надання хірургічної допомоги таким пацієнтам, оптимізація тактики оперативного втручання, модифікація методики приготування плазми збагаченої тромбоцитами для розширення показань та оптимізація алгоритму її застосування у складних анатомо-топографічних ділянках ЩЛД є актуальною та необхідною задачею хірургічної стоматології. Саме цьому і присвятила свою дисертаційну роботу Роксолана Біда.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків сформульованих у дисертації.

Дисертаційна робота має достатній обсяг фактичного матеріалу, що включає аналіз клінічних, лабораторних, рентгенологічних та статистичних методів дослідження. Застосовані у роботі методики сучасні, інформативні та високочутливі, рівень статистичного аналізу результатів дає підстави оцінити їх як адекватні, і повністю відповідають меті роботи та спрямовані на вирішення поставлених завдань. Ступінь достовірності дисертаційної роботи ґрунтується на результатах аналітичного узагальнення клінічних спостережень, які стосуються 121 пацієнтів із гнійними запальними процесами різної анатомічної локалізації, які розділені за віковими та статевими ознаками. Клініко-інструментальні та лабораторні дослідження виконані на базі відділення щелепно-лицевої хірургії та центральної клініко-діагностичної лабораторії Львівської обласної клінічної лікарні. Дисертантка дотримувалася лікувально-діагностичних стандартів та сучасних вимог щодо етичної складової клінічних досліджень.

Завдання, поставлені здобувачем для досягнення мети вирішені. Проведений аналіз дисертаційної роботи свідчить про вагомий особистий внесок здобувача в опрацюванні усіх основних положень дисертації, які

впливають з результатів власних досліджень здобувача і обґрунтовані адекватними сучасними методами обстеження.

Обраний методологічний підхід до вирішення поставлених завдань з використанням сучасних методів дослідження із застосуванням апробованих сучасних приладів і стандартних наборів як вітчизняних так і закордонних виробників, опрацювання 287 найменувань джерел вітчизняної та іноземної літератури, ґрунтовний аналіз отриманих результатів з порівнянням даних висвітлених в сучасній світовій науковій літературі, коректний статистичний аналіз забезпечили здобувачу достовірність даних, обґрунтованість основних наукових положень та висновків дисертаційної роботи, оскільки при виборі об'єктів обстеження дотримано якісної та кількісної репрезентативності.

Новизна наукових положень, висновків, рекомендацій сформульованих у дисертації. Новизна їх викладення у наукових працях

У дисертаційній роботі Роксолани Біди вперше вивчено вплив тромбоцитарних факторів росту на репаративні процеси рани в залежності від типу реактивності організму пацієнтів.

За допомогою інтегральних гематологічних індексів оцінена ступінь ендогенної інтоксикації та з'ясована адекватність запропонованих лікувально-профілактичних заходів у хворих з гострими гнійними одонтогенними процесами.

Доповнено наукові дані про ефективність та удосконалено методику застосування збагаченої тромбоцитами плазми крові у післяопераційний період.

Науково доведено та клінічно обґрунтовано оптимізацію показників гуморального і клітинного імунітету у пацієнтів з гострими гнійними одонтогенними запальними процесами у результаті застосування розпрацьованої дисертантом лікувально-профілактичної схеми у порівнянні з традиційними лікувальними методиками ведення післяопераційних хворих.

Новизна і пріоритетність дисертаційного дослідження підтверджується рішенням Державного комітету з питань науки та інтелектуальної власності про видачу патенту на винахід : Пат. № 105396 Україна. МПК А61В 11/00, А61Р 31/04, А61К 35/16. Спосіб профілактики гострих гнійних одонтогенних запальних процесів щелепно-лицевої ділянки.

Практичне значення результатів дослідження.

Дисертантом для підвищення ефективності та удосконалення комплексного лікування гострих гнійних одонтогенних запальних процесів щелепно – лицевої ділянки запропоновано місцеве застосування збагаченої тромбоцитами плазми.

Для зменшення процесів ендогенної інтоксикації, корекції факторів клітинного та гуморального імунітету, а також прискорення процесів регенерації та репарації автор рекомендує застосовувати препарат, що включає комплекс природних небілкових низькомолекулярних органічних сполук негормонального походження. Для підвищення неспецифічної і специфічної реактивності організму рекомендовано застосовувати синтетичний адаптоген на основі оксиетиламонію метилфеноксиацетату.

Метод тонкоголкової аспіраційної біопсії безпосередньо у клінічних умовах дозволяє у найкоротші терміни визначити вміст патогенної мікрофлори у гнійній рані, та важкість перебігу запального процесу. Показники рівня СМП плазми крові можуть бути використані в клінічній практиці у якості діагностичного та прогностичного критеріїв для оцінки повноти одужання та ефективності лікування.

Розроблена дисертантом методика впроваджена і успішно застосовується у відділенні щелепно-лицевої хірургії Львівської обласної клінічної лікарні; відділенні нейрохірургії та гнійної хірургії Дрогобицької міської лікарні; відділенні стоматології Сокальської центральної районної лікарні, що засвідчене актами впровадження.

Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях та особистий внесок у них автора.

За матеріалами дисертації опубліковано 13 друкованих робіт: 1 – у фаховому міжнародному виданні, із них 5 – у виданнях, які входять до міжнародних науково-метричних баз, 5 – у фахових виданнях, рекомендованих ДАК МОН України; 4 тези у матеріалах вітчизняних науково-практичних конференцій, 1 патент України на корисну модель.

У публікаціях повною мірою відображені основні наукові положення проведеного дисертаційного дослідження, які доповідались та обговорювались на різних наукових форумах, про що свідчать відповідні опубліковані матеріали. Зміст автореферату відповідає основним положенням дисертації.

Загальна характеристика дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота викладена на 196 сторінках комп'ютерного тексту, ілюстрована 16 таблицями, 3 діаграмами і 15 рисунками. Оформлена за загальноприйнятими вимогами та містить вступ, огляд літератури, матеріали та методи дослідження, два розділи результатів власних досліджень, аналізу й узагальнення результатів, висновків, практичних рекомендацій та показчик використаних джерел літератури. Загальний обсяг дисертації відповідає вимогам ДАК МОН України щодо кандидатських дисертацій.

У розділі «**Вступ**», який викладено на 8 сторінках, коротко описаний сучасний стан наукової проблеми, котрій присвячена робота, їх значимість, аргументовано і відображено підстави та потреби проведення даного дослідження. Дисертантом чітко сформульовано мету та завдання, яка вказує що саме розв'язується в науковому дослідженні. Лаконічно викладено нові наукові рішення, які запропоновано автором, відображено особистий внесок здобувача у проведенні наукових досліджень, та вказано які дослідження додатково проводились у співавторстві.

Розділ «**Огляд літератури**» складається з 3 підрозділів і викладений на 24 сторінках. Дисертант провів аналіз літературних даних щодо формування патогенетичних механізмів розвитку та прогресування запальних процесів щелепно-лищевої ділянки, основних підходів до діагностики та підвищення ефективності лікування і їх профілактики в умовах клінічної практики. Описаний патогенез дії плазми збагаченої тромбоцитами і застосування її в сучасній щелепно-лицевій хірургії. На основі аналізу літератури сформульовані проблемні та недостатньо вивчені аспекти, виділені завдання, що потребують негайного вирішення для підвищення ефективності лікування гнійно-запальних захворювань щелепно-лищевої ділянки.

Розділ завершує висновок, в якому здобувач вносить обґрунтування щодо формування загального уявлення про успішність і обговорення аспектів технічної підготовки і біологічної основи збагаченої тромбоцитами плазми для клінічного застосування.

Даний розділ написано ретельно, на сучасному рівні, з використанням достатньої кількості як вітчизняних, так і іноземних робіт. За результатами дослідження було надруковано 3 наукові праці, бібліографії яких наведено у кінці розділу.

Зауважень до розділу немає.

У розділі «**Матеріал і методи дослідження**» приведена характеристика 121 хворих з гострими гнійними запальними процесами, виділені клінічні групи. Здобувачем описано клінічні, біохімічні, інструментальні та методи статистичної обробки отриманих даних, які застосовувались для дослідження хворих. Цікавість становить метод тонкоголкової аспіраційної біопсії та розробка протоколу приготувань плазми збагаченої тромбоцитами в алгоритмі методики проведення хірургічних втручань. Дуже важливо, що всі вимірювання і дослідження проводили на устаткуванні після його метрологічної перевірки та атестації. Використані методи дослідження адекватні меті і завданням, сучасні та інформативні і забезпечують високий рівень достовірності отриманих даних та дозволяють оцінити проблему, що досліджує дисертант.

Розділ викладений на 18 сторінках, доступно та інформативно. Зауважень немає.

Третій розділ викладений на 17 сторінках і складається із двох підрозділів, містить дані про терміни стаціонарного лікування хворих із різною локалізацією і поширеністю гнійного запального процесу та клінічний і функціональний їх перебіг.

У зазначених підрозділах наведено детальний опис середньої тривалості стаціонарного лікування хворих з гнійно-запальними процесами різної локалізації в залежності від прогнозу. Автор на підставі оцінки даних, наведених у відповідних таблицях, підкреслює певну невідповідність прогнозу з реально зареєстрованим терміном перебування хворого в стаціонарі. Тому автором запропоновано ввести методику додаткових інформативних показників (функціональних, гематологічних, біохімічних та імунологічних), які можуть підвищити вірогідність прогнозу.

Дисертантом детально висвітлено клінічний та функціональний перебіг гострих гнійних одонтогенних запальних процесів ЩЛД. Розділ дуже добре ілюстрований складними клінічними випадками хворих в процесі лікування.

Рецензуючи даний розділ, приходиш до висновку, що дисертантка є молодим, але досвідченим, вдумливим клініцистом. За результатами дослідження опубліковано 3 наукові праці, бібліографії який наведено у кінці розділу.

Четвертий розділ є найбільш цікавий і інформативний по об'єму, викладений на 42 сторінках. У ньому дисертантка зупиняється на клінічних методах обстеження хворих у різні терміни лікування. Розділ складається з 6 підрозділів та містить 8 таблиць і 6 рисунків. В розділі проведений аналіз клінічного, цитологічного, імунологічного та біохімічного обстеження хворих з гострими гнійними одонтогенними процесами щелепно-лищевої ділянки у різні терміни післяопераційного періоду.

Висвітлена динаміка показників тромбоцитарних факторів росту у різні терміни спостереження, в залежності від типу реактивності організму та

динаміки показників маркерів у залежності від застосованого лікування та акцентовано на критерії оцінки ендогенної інтоксикації за даними інтегральних гематологічних індексів у різні лікувальні терміни.

Отримані дані дозволяють обрати найбільш інформативні показники для прогнозування перебігу патологічного процесу і профілактики можливих ускладнень.

Розділ містить великий обсяг інформації, яка надає йому наукову та практичну значимість і він завершується коротким узагальнюючим резюме.

За результатами дослідження опубліковано 5 наукових праць, бібліографії який наведено у кінці розділу. Зауважень до розділу немає.

Наступний, п'ятий розділ **«Аналіз та узагальнення отриманих результатів»** присвячений мало вивченій в стоматології, в тому числі і в щелепно-лицевій хірургії, проблемі удосконалення хірургічних методів і застосуванню нових високоефективних технологій, зокрема, збагаченій тромбоцитами плазми крові, при гострих гнійних одонтогенних запальних процесах щелепно-лицевої ділянки.

Розділ, викладений на 16 сторінках, в якому стисло викладені основні положення дисертації. Загалом розділ написаний логічно, матеріал викладений послідовно, з наведенням вагомих аргументів. П'ять висновків логічно витікають з результатів проведеної роботи, відображають як наукову новизну, так і практичну значимість проведених досліджень.

Список літературних джерел оформлений згідно вимог ДАК МОН України, містить 287 посилання, з яких 184 вітчизняних та 103 зарубіжних.

В цілому дисертаційна робота вирізняється методологічним підходом до викладення матеріалу, змістовністю та гарним оформленням.

Суттєвих зауважень та недоліків до виконаної дисертації немає, крім наявності окремих неточних виразів і формулювань, поодиноких стилістичних помилок, які потрібно виправити.

Аналіз дисертаційної роботи Роксолани Біди дає підставу вважати, що завдання дослідження вирішені, а мета наукової роботи досягнута. Вказані в рецензії побажання та зауваження носять переважно рекомендаційний характер, не зменшують її теоретичного значення та науково-практичної цінності і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Загальна характеристика роботи є позитивною. Принципових зауважень до дисертації немає, але у процесі ознайомлення з матеріалами дослідження виникли такі дискусійні питання:

1. Чи враховували Ви у своєму дослідженні показники формули крові даного контингенту хворих, особливо якщо були відхилення в кількості та якості тромбоцитів?
2. Чи відомо Вам про потенційну небезпеку застосування плазми збагаченої тромбоцитами?
3. Який основний комплекс лабораторних аналізів Ви пропонували пацієнтам із даною патологією у момент надходження у стаціонар щелепно-лицевої хірургії для оцінки їх загального стану та використання запропонованого Вами лікувального комплексу?

Висновок

Дисертація Біди Р.Ю. «Клініко-лабораторне обґрунтування удосконалення методу діагностики та лікування гострих гнійних одонтогенних запальних процесів щелепно-лицевої ділянки» є завершеною самостійною виконаною науковою працею, в якій вирішена важлива теоретична і практична задача - підвищення ефективності комплексного лікування гострих гнійних одонтогенних запальних процесів щелепно-лицевої ділянки шляхом удосконалення алгоритмів місцевого лікування із застосуванням збагаченої тромбоцитами плазми крові.

Таким чином, дане дисертаційне дослідження за напрямком дослідження, актуальністю, науковою новизною, практичною значимістю, обсягом та рівнем виконаних досліджень відповідає вимогам п. 11 «Порядку присудження

наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07. 2013 року № 567 із змінами, а її автор заслуговує присвоєння наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 – стоматологія.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри стоматології
післядипломної освіти з курсом
терапевтичної та ортопедичної стоматології
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
доктор медичних наук, професор

А. М. Потапчук

Відрук офіційного опонента
нарізаний до смч. ради 16.03.2018р.
Вчений секретар О.В. Клітська